
Karnabharam of Bhasa

——
महाकविश्रीभासप्रणीतं कर्णभारम्

——
Document Information

Text title : mahAkavishrIbhAsapraNItaM karNabhAram

File name : karNabhAra.itx

Category : major_works

Location : doc_z_misc_major_works

Author : Bhasa

Transliterated by : questions.sanskrit at gmail.com <http://learnsanskrit.org/>

Proofread by : questions.sanskrit at gmail.com

Latest update : March 12, 2023

Send corrections to : sanskrit at cheerful dot c om

This text is prepared by volunteers and is to be used for personal study and research. The file is not to be copied or reposted without permission, for promotion of any website or individuals or for commercial purpose.

Please help to maintain respect for volunteer spirit.

Please note that proofreading is done using Devanagari version and other language/scripts are generated using **sanscript**.

March 24, 2024

sanskritdocuments.org

Karnabharam of Bhasa

મહાકવિશ્રીભાસપ્રણીતં કર્ણભારમ્

॥ શ્રીઃ ॥

શ્રીગણેશાય નમઃ ।

(નાન્ધતે તતઃ પ્રવિશતિ સૂત્રધારઃ)

સૂત્રધારઃ—

નરમૃગપતિવર્ષાલોકનભ્રાન્તનારી-

નરદનુજસુપર્વવ્રાતપાતાલલોકઃ ।

કરજકુલિશપાલીભિન્નદૈત્યેન્દ્રવક્ષાઃ

સુરરિપુબલહન્તા શ્રીધરોઽસ્તુ મ્રિયે વઃ ॥ ૧ ॥

એવમાર્ચમિશ્રાન્ વિજ્ઞાપયામિ । અયે કિન્નુખલુ મયિ વિજ્ઞાપનવ્યગ્રે

શબ્દ ઇવ શ્રૂયતે । અઙ્ગ ! પશ્યામિ ।

(નેપથ્યે)

ભો ભો ! નિવેદ્યતાં નિવેદ્યતાં મહારાજાયાઙ્ગેશ્વરાય ।

સૂત્રધારઃ – ભવતુ, વિજ્ઞાતમ્ ।

સઙ્ગ્રામે તુમુલે જાતે કર્ણાય કલિતાઙ્ગલિઃ ।

નિવેદ્યતિ સંભ્રાન્તો ભૃત્યો દુર્યોધનાજ્ઞયા ॥ ૨ ॥

(નિષ્કાણ્તઃ)

પ્રસ્તાવના ।

(તતઃ પ્રવિશતિ ભટઃ)

ભટઃ – ભો ભો ! નિવેદ્યતાં નિવેદ્યતાં મહારાજાયાઙ્ગેશ્વરાય

યુદ્ધકાલ ઉપસ્થિત ઇતિ ।

કરિતુરગરથસ્થૈઃ પાર્થકેતોઃ પુરસ્તાદ્

मुदितनृपतिसिंहेः सिंङनादः कृतोऽद्य ।
 त्वरितभरिनिनादैर्दुःसङं लोकवीरः
 समरमधिगतार्थः प्रस्थितो नागकेतुः ॥ ३ ॥

(परिक्रम्यावलोक्य) अये ओषोऽगराजः समरपरिच्छेदपरिवृतः
 शल्यराजसहितः स्वभवनाभिच्छभ्येत अेवाभिवर्तते । भोः
 ! किन्नुभलु युद्धोत्सवप्रभुभस्या दृष्टपराक्रमस्याभूतपूर्वा
 दुष्टयपरितापः । ओष डि,

अत्युग्रहीप्तिविशदः समरेऽग्रगण्यः
 शौर्ये च सम्प्रति सशोकमुपैति धीमान् ।
 प्राप्ते निदाघसमये धनराशिरुद्भुः
 सूर्यः स्वभावरुचिमानिव भाति कर्णः ॥ ४ ॥

यावदपसर्पामि । (निष्क्रान्तः)

(ततः प्रविशति यथोक्तरूपः कर्णः शाल्यश्च)

कर्णः -

मा तावन्मम शरमार्गलक्ष्मभूताः
 किं प्राप्ताः क्षितिपतयः सञ्जवशेषाः ।
 कर्तव्यं रणशिरसि प्रियं कुरुणां
 द्रष्टव्यो यदि स भवेद् धनञ्जयो मे ॥ ५ ॥

शल्यराज ! यत्रासावर्जुनस्तत्रैव योद्यतां मम रथः ।

शल्यः - आढम् । (योद्यति)

कर्णः - अडोतुभलु,

अन्योन्यशस्त्रविनिपातनिःकृत्तगात्र-
 यौधाश्ववारारण्येषु मडाडवेषु ।
 कुब्जान्तकप्रतिमविक्रमिणो ममापि
 वैधुर्यमापतति येतसि युद्धकाले ॥ ६ ॥

भोः ! कष्टम् ।

पूर्वं कुन्त्यां समुत्पन्नो राधेय इति विश्रुतः ।
 युधिष्ठिराद्यस्ते मे यवीयांसस्तु पाण्डवाः ॥ ७ ॥

અયં સ કાલઃ કમલબ્ધશોભનો
ગુણપ્રકર્ષો દિવસોડયમાગતઃ ।
નિરર્થમસ્ત્રં ચ મયા હિ શિક્ષિતં
પુનશ્ચ માતુર્વચનેન વારિતઃ ॥ ૮ ॥

ભો મદ્રરાજ ! શ્રૂયતાં મમાસ્ત્રસ્ય વૃત્તાન્તઃ ।
શલ્યઃ - મમાપ્યસ્તિ કૌતૂહલમેનં વૃત્તાન્તં શ્રોતુમ્ ।

કર્ણઃ - પૂર્વમેવ ચાહં જામદગ્ન્યસ્ય સકાશં ગતવાનસ્મિ ।
શલ્યઃ - તતસ્તતઃ ।

કર્ણઃ - તતઃ,
વિદ્યુલ્લતાકપિલતુડ્ગજટાકલાપમ્
ઉદ્યત્પ્રભાવલયિનં પરશુ દધાનમ્ ।
ક્ષત્રાન્તકં મુનિવરં ભૃગુવંશકેતું
ગત્વા પ્રણમ્ય નિકટે નિભૃતઃ સ્થિતોડસ્મિ ॥ ૯ ॥

શલ્યઃ - તતસ્તતઃ ।
કર્ણઃ - તતસ્તેન જામદગ્ન્યેન મમાશીર્વચનં દત્વા પૃષ્ઠોડસ્મિ,
કો ભવાન્ કિમર્થમિહાગત ઇતિ ।

શલ્યઃ - તતસ્તતઃ ।
કર્ણઃ - ભગવન્ ! અભિલાન્યસ્ત્રાણ્યુપશિક્ષિતુમિચ્છામીત્યુક્તવાનસ્મિ ।
શલ્યઃ - તતસ્તતઃ ।

કર્ણઃ - તત ઉક્તોડહં ભગવતા, બ્રાહ્મણોષૂપદેશં કરિષ્યામિ,
ન ક્ષત્રિયાણામિતિ ।

શલ્યઃ - અસ્તિ ખલુ ભગવતઃ ક્ષત્રિયવંશ્યૈઃ પૂર્વવૈરમ્ । તતસ્તતઃ ।
કર્ણઃ - તતો નાહં ક્ષત્રિય ઇત્યસ્ત્રોપદેશં ગ્રહીતુમારબ્ધઃ ।

શલ્યઃ - તતસ્તતઃ ।
કર્ણઃ - તતઃ કતિપયકાલાતિક્રમે કદાચિત્
હૃલમૂલસમિત્કુશકુસુમાહરણાય ગતવતા ગુરુણા સહાનુગતોડસ્મિ ।
તતઃ સ ગુરુર્વનભ્રમણપરિશ્રમાન્મદદ્ધે નિદ્રાવશમુપગતઃ ।

शल्यः - ततस्ततः ।

कर्णः - ततः,

कृते वज्रमुषेन नाम कृमिणा दैवान्ममोरुद्रये
निद्राच्छेदमयादसल्यत गुरोर्यैर्यात् तदा वेदना ।
उत्थाय क्षतजाम्पुतः स सदसा रोषानलोद्दीपितो
बुद्ध्वा मां य शशाप कालविकृलान्यस्त्राणि ते सन्त्विति ॥ १० ॥

शल्यः - अडो कष्टमभिडितं तत्रभवता ।

कर्णः - परीक्षामडे तावदस्त्रस्य वृत्तान्तम् । (तथा कृत्वा)

येतान्यस्त्राणि निर्वीर्याणीव लक्ष्यन्ते । अपिच,

धमे छि दैन्येन निमीलितेक्षणा

मुहुः स्पलन्तो विवशास्तुरङ्गमाः ।

गजाश्च समच्छेदानगन्धिनी

निवेदयन्तीव रणे निवर्तनम् ॥ ११ ॥

शङ्खदुन्दुभयश्च निःशब्दाः ।

शल्यः - भोः ! कष्टं भव्विदम् ।

कर्णः - शल्यराज ! अलमलं विषादेन ।

उतोऽपि लभते स्वर्गं जित्वा तु लभते यशः ।

उभे अडुमते लोके नास्ति निष्कलता रणे ॥ १२ ॥

अपिच,

धमे छि युद्धेष्वनिवर्तिताशा

ध्याः सुपर्णेन समानवेगाः ।

श्रीमत्सु काम्भोजकुलेषु जाता

रक्षन्त्यमी यद्यपि रक्षितव्यम् ॥ १३ ॥

अक्षयोऽस्तु गोब्राह्मणानाम् । अक्षयोऽस्तु पतिव्रतानाम् । अक्षयोऽस्तु

रणेष्वपराङ्मुषानां योधपुरुषाणाम् । अक्षयोऽस्तु मम प्राप्तकालस्या ।

येष भोः, प्रसन्नोऽस्मि ।

समरभुभमसल्यं पाण्डवानां प्रविश्य

પ્રથિતગુણગણાઢ્યં ધર્મરાજં ચ બદ્ધ્વા ।

મમ શરવરવેગૈરર્જુનં પાતાયિત્વા

વનમિવ હતસિંહં સુપ્રવેશં કરોમિ ॥ ૧૪ ॥

શલ્યરાજા ! યાવદ્ રથમારોહાવઃ ।

શલ્યઃ - બાઢમ્ ।

(ઉભૌ સ્થારોહણં નાટયતઃ)

કર્ણઃ - શલ્યરાજ ! યત્રાસાવર્જુનસ્તત્રૈવ ચોદ્યતાં મમ રથઃ ।

(નેપથ્યે)

ભો કણ્ણ ! મહત્તરં ભિક્ષ્મં યાચેમિ । [ભોઃ કર્ણ ! મહત્તરાં

ભિક્ષાં યાચે]

કર્ણઃ - (આકર્ણ્ય) અયે વીર્યવાન્ શબ્દઃ ।

શ્રીમાનેવ ન કેવલં દ્વિજવરો યસ્માત્ પ્રભાવો મહાન્

આકર્ણ્ય સ્વરમસ્ય ધીરમધુરં ચિત્રાર્પિતાડ્ગા ઇવ ।

ઉહ્હર્ણસ્તિમિતાઞ્ચિતાક્ષવલિતગ્રીવાર્પિતાગ્રાનનાસ્

તિષ્ઠન્ત્યસ્વવશાડ્ગાયટિ સહસા યાન્તો મમૈતે હયાઃ ॥ ૧૫ ॥

આહૂયતાં સ વિપ્રઃ । ન ન । અહમેવાહ્યામિ । ભગવન્ ! ઇત ઇતઃ ।

(તતઃ પ્રવિશતિ બ્રાહ્મણરૂપેણ શકઃ)

શકઃ - ભો મેઘાઃ ! સૂર્યૈૃવ નિવર્ત્ય ગચ્છન્તુ ભવન્તઃ ।

(કર્ણમુપગમ્ય) ભો કણ્ણ ! મહત્તરં ભિક્ષ્મં યાચેમિ । [ભોઃ કર્ણ

! મહત્તરાં ભિક્ષાં યાચે ।]

કર્ણઃ - દૃઢં પ્રીતોઢસ્મિ ભગવન્ !

યાતઃ કૃતાર્થગણનામહમઘ લોકે

રાજેન્દ્રમૌલિમણિરઞ્જિતપાદપદ્મઃ ।

વિપ્રેન્દ્રપાદરજસા તુ પવિત્રમૌલિઃ

કર્ણો ભવન્તમહમેષ નમસ્કરોમિ ॥ ૧૬ ॥

શકઃ - (આત્મગતમ્) કિન્નુખલુ મયા વક્તવ્યમ્ । યદિ દીર્ઘાયુર્ભવેતિ

વક્ષ્યે દીર્ઘાયુર્ભવિષ્યતિ । યદિ ન વક્ષ્યે, મૂઢ ઇતિ માં પરિભવતિ

। तस्माद्भयं परिहृत्य किन्नुभलु वक्ष्यामि । भवतु, दृष्टम् ।
 (प्रकाशम्) भो कर्ण ! सुख्ये विभ्रं यन्ते विभ्रं, डिभवन्ते विभ्रं, सागणे विभ्रं,
 विष्टुष्टु दे जसो । [भोः कर्ण ! सूर्यं भव, यन्त्रं भव, डिभवानिव,
 सागर भव, तिष्ठतु ते यशः ।]

कर्णः - भगवन् ! किं न वक्तव्यं दीर्घायुर्भवेति । अथवा अेतदेव
 शोभनम् । कुतः,

धर्मो डि यत्नैः पुरुषेण साध्यो
 भुजङ्गजिह्वायपला नृपश्रियः ।
 तस्मात् प्रजापालनमात्रबुद्ध्या
 उतेषु देडेषु गुणा धरन्ते ॥ १७ ॥

भगवन् ! डिमिच्छसि डिमलं ददामि ।

शकः - मलत्तरं मिड्यं यायेमि । [मलत्तरां मिक्षां याये ।]

कर्णः - मलत्तरां मिक्षां भवते प्रदास्ये । श्रूयन्तां मद्भिभवाः,

गुणवदमृतकल्पक्षीरधारामिवर्षि
 द्विजवर रुचितं ते तृभवत्सानुपातम् ।
 तरुणामधिकमर्थिप्रार्थनीयं पवित्रं
 विहितकनकशृङ्गं गोसलस्रं ददामि ॥ १८ ॥

शकः - गोसलस्रं त्ति । मुहुत्तअं पिरं पिभामि । ऐच्छमि कर्ण
 ! ऐच्छामि । [गोसलस्रमिति । मुहुत्तकं क्षीर पिभामि । नेच्छामि
 कर्ण ! नेच्छामि ।]

कर्णः - डि नेच्छति भगवान् । धदमपि श्रूयतां,

रवितुरगसमानं साधनं राजलक्ष्म्याः
 सकलनृपतिमान्यं मान्यकाम्भोजजातम् ।
 सुगुणामनिलवेगं युद्धदृष्टापदानं
 सपदि बलुसलस्रं वाजिनां ते ददामि ॥ १९ ॥

शकः - अस्स त्ति । मुहुत्तअं आणुडामि । ऐच्छामि कर्ण ! ऐच्छामि ।
 [अश्र धति । मुहुत्तकमारोडामि । नेच्छामि कर्ण ! नेच्छामि ।]

कर्णः - डि नेच्छति भगवान् । अन्यदपि श्रूयतां

મદસરિતકપોલં ષટ્પદૈઃ સેવ્યમાનં

ગિરિવરનિચયાભં મેઘગમ્ભીરઘોષમ્ ।

સિતનખદશનાનાં વારણાનામનેકં

રિપુસમરવિમર્દં વૃન્દમેતદ્ દદામિ ॥ ૨૦ ॥

શકઃ - ગઅ ત્તિ । મુહુત્તઅં આળુડામિ । ળેચ્છામિ કણ્ણ ! ળેચ્છામિ ।

[ગજ ઇતિ । મુહૂર્તકમારોડામિ । નેચ્છામિ કર્ણ ! નેચ્છામિ ।]

કર્ણઃ - કિં નેચ્છતિ ભગવાન્ । અન્યદપિ શ્રૂયતામ્ । અપર્યામં

કનકં દદામિ ।

શકઃ - ગલ્લિઅ ગચ્છામિ । (કિંચ્ચિદ્ ગત્વા) ળેચ્છામિ કણ્ણ ! ળેચ્છામિ

। [ગૃહીત્વા ગચ્છામિ । નેચ્છામિ કર્ણ ! નેચ્છામિ ।]

કર્ણઃ - તેન હિ જિત્વા પૃથિવીં દદામિ ।

શકઃ - પુહુવીએ કિં કરિસ્સમ્ । [પૃથિવ્યા કિં કરિષ્ચામિ ।]

કર્ણઃ - તેન હ્યગ્નિષ્ઠોમકૂલં દદામિ ।

શકઃ - અગ્નિટ્ટોમકૂળેણ કિં કચ્યમ્ । [અગ્નિષ્ઠોમકૂલેન કિં કાર્યમ્ ।]

કર્ણઃ - તેન હિ મચ્છિરો દદામિ ।

શકઃ - અવિહા અવિહા । [અવિહા અવિહા ।]

કર્ણઃ - ન ભેતવ્યં ન ભેતવ્યમ્ । પ્રસીદતુ ભગવાન્ । અન્યદપિ શ્રૂયતામ્ ।

અડ્ગૈઃ સહૈવ જનિતં મમ દેહરક્ષા

દેવાસુરૈરપિ ન ભેદમિદં સહાસ્ત્રૈઃ ।

દેયં તથાપિ કવચં સહ કુણ્ડલાભ્યાં

પ્રીત્યા મયા ભગવતો રુચિતં યદિ સ્યાત્ ॥ ૨૧ ॥

શકઃ - (સહર્ષમ્) દેદુ દેદુ । [દદાતુ દદાતુ ।]

કર્ણઃ - (આત્મગતમ્) એષ એવાસ્ય કમઃ । કિન્નુખલ્વનેકકપટબુદ્ધેઃ

કૃષ્ણસ્યોપાયઃ । સોડપિચ ભવતુ । ધિગયુક્તમનુશોચિતુમ્ । નાસ્તિ

સંશયઃ । (પ્રકાશમ્) ગૃહ્યતામ્ ।

શલ્યઃ - અડ્ગરાજઃ ! ન દાતવ્યં ન દાતવ્યમ્ ।

કર્ણઃ - શલ્યરાજ ! અલમલં વારયિતુમ્ । પશ્ય,

शिक्षा क्षयं गच्छति कालपर्ययात्
सुबद्धमूला निपतन्ति पादपाः ।
जलं जलस्थानगतं य शुष्यति
दुतं य दत्तं य तथैव तिष्ठति ॥ २२ ॥
तस्माद् गृह्यताम् । (निःकृत्य ददाति)

शङ्कः - (गृहीत्वा आत्मगतम्) गृहीते अते । पूर्वमेवाडम्
अर्जुनविजयार्थं सर्वदेवैर्यत् समर्थितं, तदिदानीं मयानुष्ठितम्
। तस्मादडमप्यैरावतमारुह्यार्जुनकर्णयोर्युद्धविशेषं पश्यामि ।
(निष्क्रान्तः)

शल्यः - अङ्गराज ! वञ्चितः भवु भवान् ।

कर्णः - केन ।

शल्यः - शकेण ।

कर्णः - न भवु । शङ्कः भवु मया वञ्चितः । कुतः,

अनेकयज्ञाहुतितर्पितो द्विजैः

किरीटिमान् दानवसङ्घमर्दनः ।

सुरद्विपास्फालनकर्कशाङ्गुलिर्

मया कृतार्थः भवु पाकशासनः ॥ २३ ॥

(प्रविश्य ब्राह्मणरूपेण)

देवदूतः - भोः कर्ण ! कवचकुण्डलत्राणपञ्चात्तापिन
पुरन्दरेणानुगृहीतोऽसि । पाण्डवेष्वेकपुरुषवधार्थं ममोद्यमस्त्रं
विमला नाम शक्तिरियं गृह्यताम् ।

कर्णः - धिगु, दत्तस्य न प्रतिगृह्णामि ।

देवदूतः - ननु ब्राह्मणवचनान् गृह्यताम् ।

कर्णः - ब्राह्मणवचनमिति । न मयातिक्रान्तपूर्वम् । कदा लभेय

देवदूतः - यदा स्मरसि तदा लभस्य ।

कर्णः - बाढम् । अनुगृहीतोऽस्मि । प्रतिनिवर्ततां भवान् ।

देवदूतः - बाढम् । (निष्क्रान्तः)

कर्णः - शल्यराज ! यावद् रथमारोडावः ।

शल्यः - आढम् ।

(रथारोडां नाटयतः)

कर्णः - अये शब्द एव श्रूयते । किन्नुभल्विदम् ।

शङ्खध्वनिः प्रलयसागरघोषतुल्यः

कृष्णस्य वा न तु भवेत् स तु कृष्णस्य ।

नूनं युधिष्ठिरपराजयकोपितात्मा

पार्थः कश्चिन्ति यथाबलमध युद्धम् ॥ २४ ॥

शल्यराज ! यत्रासावर्जुनः तत्रैव योधतां मम रथः ।

शल्यः - आढम् ।

(भरतवाक्यम्)

सर्वत्र सम्पदः सन्तु नश्यन्तु विपदः सदा ।

राजा राजगुणोपेतो भूमिमैकः प्रशास्तु नः ॥ २५ ॥

(निष्क्रान्ताः)

कर्णभारमवसितम् ।

शुभं भूयात् ।

Encoded and proofread by Arun questions.sanskrit@gmail.com

Karnabharam of Bhasa

pdf was typeset on March 24, 2024

Please send corrections to sanskrit@cheerful.com

